

„Кратък чешко-български речник на некнижовната лексика“

или Възхвала на езиковото богатство

Любезният читател навярно ще си спомни от собствения си опит с изучаване на чужди езици, че още при първата си среща с техни носители е установил колко различно говорят те в сравнение с героите на диалозите в неговия учебник. Ако ли пък му се е налагало да ползва речник при четене на книги, то неминуемо се е натъквал на проблема, че много разговорни изрази просто липсват. Причината? Тълковните речници, двуезичните речници и учебниците по чужди езици най-често описват езика в неговия книжовен вариант.

Българските преводачи от чешки и студентите-бохемисти вече могат да си отдъхнат от това хронично главоболие, благодарение на току-що излезлия от печат „Кратък чешко-български речник на некнижовната лексика“, съставен от доц. Янко Бъчваров, доц. Маргарита Младенова и студентките Мария Гарова, Росица Петрова, Яна Върбанова, Вяра Недялкова, Юлия ел Хаким. Речникът съдържа над 4100 чешки некнижовни думи. За всяка една от тях са намерени български съответствия от разговорната реч и жаргона, съпроводени с неутрален

еквивалент. Можем да предположим, че покрай сериозната работа съставителите истински са се забавлявали, разкривайки пренебрегвани слоеве от богатството на двата езика. Да вземем като пример вездесещия „vůl“. Достатъчно е само да се повозите в пражкото метро, за да се убедите, че кроткото добиче присъства навсякъде – в разговорите за последния мач, за неприятностите в офиса, за най-новата конзола за видеоигри, за състоялата/ несъстоялата се среща с приятел/ приятелка. Изумително е с колко много значения са заредени баналните на пръв поглед „vůl“ и „ty vole“. Не по-малко изумително е с колко еквиваленти разполага българският език. Авторите привеждат „ахмак, галош, галфон, глупендер, гьон, дебил, дървар, калъф, кретен, кухчо, празноглавец, пън, серсем, тапир, тиквеник, тулуп, тъпак, тъпанар, тъпунгер, чвор, чукундур, глупак“. Очевидно, всяка дума прибавя някакъв смислов нюанс към качеството „интелектуална недостатъчност“ и има свое основание да съществува. За десемантизираното фамилиарно обръщение „ty vole“, което се употребява най-вече между мъже или момчета, се посочват българските „братó, копеле, майна, пич“.

В последно време обръщението „ty vole“ все по-често може да се чуе и в разговорите между момичета. Вероятно като своеобразен подсъзнателен протест срещу „сексизма“ на езика момичетата започват да използват обръщението „ty krávo“ като форма на грубоват непукизъм, освободена от обиден смисъл. Можем да очакваме, че тази употреба ще бъде отразена в евентуално продължение на „Краткия речник“, тъй като некнижовната лексика е в непрестанно развитие, тя е подправка, която придава вкуса и сочността на езика.

Маргарита Симеонова

